

40.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

OSCILLIS BACCHO SUSPENDI
SOLITIS,

Q U A M ,

CONSENT. AMPLISS. FACULT. PHILOS. ABOËNS.

P R Ä S I D E

JOH. FREDR. WALLENIO,

*Eloqu. Professore Publ. & Ord. Imper. Ord. de S. Wolodimiro.
in quarta classe Equite, Societt. Oeconn. Imp. Fenn. atque
Reg. Wermel. nec non Societ. Patriot. Holm. Membro, &
Societ. Latin. Jenens. Socio Honorario,*

AD PUBLICUM EXAMEN,

PRO GRADU PHILOSOPHICO,

DEFERT

CAROLUS NICOLAUS KECKMAN,

*Amanuens. Biblioth. Acad. Extraord. & Stipend. Publ.
Ostrobothnienfis.*

In Auditorio Theologico die XXI Jun. MDCCCXV,

horis a. m. confvetis.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

*Rusticus ad ludos populus veniebat in urbem;
Sed Dis, non studiis, ille dabatur bonos.*

OVIDIUS,

Moris vix nulli non populo antiquitus fuit, ut, post exactiones anni labores repositaque horreis, quæ vitæ per hiemem tolerandæ inservirent, levarent genialibus conviviis corpora, & sacris operati indulgerent ludis, jocis, tripudiis, choreis & cantibus. Ex omni autem terræ proventu nihil tam ad hilaritatem & jocularem licentiam invitabat animos, quam Bacchi, lœtitiae datoris, munera: unde & vindemiis originem debuerunt apud Orientales rauca illa atque incondita vinitorum & calcatorum jubila (*a*), apud Græcos Dithyrambi, Tragœdia, Comœdia & Drama Satyricum varique generis tam urbana quam rustica Dionysia, apud Romanos, præter ludicra ipsiis vinitoribus propria, & in his magnam Fescenninorum opprobriorum Saturniorumque versuum libertatem, etiam Meditrinalia, Vinalia, & in futuri quoque spem, Liberalia. Utut vero recte est a PLANCKIO (*b*) monitum, ad religionem proprius multo accedere Græcorum illa αὐτοσχεδιάσματα,

A

a) JESAI. XVI. 10. JEREM. XXV. 30. XLVIII. 33.

*b) Q. ENNII Medea, commentario perpetuo illustrata ab HENR. PLANCK;
Göttingen 1807, p. 21, 25.*

τα, non caruisse tamen in ipso Latio simpliciores illos & incomitiores agrestium hominum lusus honore lætifici Numinis, vel hi docent immortalis Mantuani vatis versus.

Nec non Ausonii, Troja gens missa, coloni
Versibus incomitis ludunt risuque soluto,
Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis,
Et te, Bacche, vocant per carmina lata, tibique
Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubescit vinea fetu,
Complentur vallesque cavæ, saltusque profundi,
Et quocunque deus circum caput egit honestum.
Ergo rite suum Baccho dicemus honorem:
Carminibus patriis, lancesque & liba feremus,
Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram,
Pingviaque in verubus torrebitim exta colurnis (c).

In hoc autem loco cum versus maxime 389:mus interpretes jam ante SERVII ætatem vehementer torserit, fuerint que, ut a TURNIBO (d) est dictum, *Critici de eo sententiae non minus incerti, quam si sors quædam esset ex adyto Apollinis edita:* non indigna nobis vita est materia, in qua illustranda tenues ingenii nostri vires, speciminis Academicis loco, pericitaremur.

Pendet nodi, quo hic locus putatur implicitus, difficultas ante omnia ex ambigua & controversa vocis *Oscillorum* significatione: in qua quippe definienda, pariterque in confitiuenda ejusdem etymologia, maximus jam diu fuit opinionum dissensus. Est namque *Oscillum*, ex aliorum sententia, diminuendo ab *os*, *oris*, aut verius ab hujus ὄπονογισμῷ *osculum*, formatum; cum contra aliis ab *ob* vel *obs* & *cillere*, vel

c) VIRGIL. Georg. I, II. v. 385 — 396.

d) Adversariorum L, XX. c. 24.

vel etiam ab *os* & *cillere*, derivare id placeat, & alii, iique fere plurimi, pro diversa vocabuli potestate, priorum utrumque probandum censeant etymon (*e*). In duas nempe classes abeunt significatus vexatae voci plus minus certo adscripti; quare &, praeunte in primis SCHELLERO, totidem illos subjiciemus capitibus.

I. Notiones a primitivo *os*, *oris*, pendentes.

1. proprie (nec minus metaphorice) *os parvum*, *osculum*, *sopariorum*. Firmatur hæc potestas partim analogia τῶν *tantulum*, *tantillum*, *quantulus*, *quantillus*, *baculum*, *bacillum*, *furcula*, *furcilla* &c. partim *Onomastici* veteris atque AUSONII (in loco mox laudando) & PRISCIANI auctoritate. — Subest propriæ significationi etiam translata illa apud COLUMELLAM L. II. c. 10 s. 3, ubi *oscilla lupinorum* idem sunt, quod PLINIO L. XVIII. c. 36 *umbilici* & recentioribus Botanicis *bila*.
2. synecdochice (quemadmodum & *or*, *oris* pro tota facie dicitur), aut vera *facies* aut *persona*, *larva*, προσωπεῖον. Non potest hæc significatio classico testimonio stabiliri, sed est tamen & ex analogia, & ex CYRILLI Glosario, & ex LACTANTIO ad STATII Theb. XI. 644, & ex infra dicendis, plus quam probabilis.
3. pariter synecdochice (neque enim rationem nominis a NATALI COMITE (*f*) & LIPPERTO (*g*) propositam atque

A 2

ab

e) Tacemus etymologiam a PHILARGYRIO commemoratam indeque duam, quod *Oscis* frequentatus esset lusus a VIRGILIO descriptus, & Salmasianam ab *ob* & *cinn* (diminutive *cillus*, i. e. νεῦμα, nutus): nec multum tribuimus Cornificianæ, ab eo quod *os celare* personis, propter verecundiam, solerent oscillantes.

f) Mythologiæ L. V. c. 13. (Editionis Genevensis a. 1651, p. 494).

g) Dactyliothec, Erstes Taufend n. 421, p. 175.

ab oris parvitatem derivatam audiendam censemus), totius hominis *imago* s. *imaguncula*, *sigillum*, *simulacrum*, ἐμόνισμα. Hinc imagines Diti Saturnoque pro humanis capitibus offerri atque in Sigillaribus, munusculorum instar, invicem misitari solitas appellat MACROBIUS Satural. L. I. c. 7 & 11 (cfr. c. 10) jam *figilla*, jam *figillaria*, jam *oscilla* ad humanam effigiem arte simulata, quæ eadem (aut certe majora illa) ἐίδωλα αὐθεῖνελα κενοσμημένα & mox ἐίδωλα μορφαῖς αὐθεώπων ἐκαστμένα vocat. DIONYSIUS HALICARNASSEUS Αρχαιολ. Ρωμ. L. I. c. 38, atque in latina hujus versione (Hanoviæ 1615, 8:o) priore loco *oscilla*, posteriore *simulacula hominum* interpres gemini SIGISM. GELENIUS & FRIDER. SYLBURGIUS, OVIDIUS vero (Fastor. L. V. v. 621 sq. 631, 659) *scirpea virorum simulacula*, *stramineos quirites*, *scirpeas imagines*.

4. synecdochice simulque translate, *a'ius cuiusvis aut integræ rei aut partis imago* s. *simulacrum*. Hanc vocis vim confirmat & proxime sequens, & quæ de veretrorum figuris e SERVIO infra afferentur.
5. metonymice, *apparatus musivi cuiusdam* s. *synarmosticē ludicri*, ei non absimilis, quod, neque nostratisbus ignotum, ab Anglis aut *puzzlesplay* aut *puzzlegame* appellari dicitur. Huc pertinent AUSONII (Præfat. ad Centonem nuptialem) sequentia: *Simile dicas* (Centonis opusculum) *ludicro*, *quod Graci σομάτιον* vocavere. *Oscilla* ea sunt, quæ ad summam quatuordecim figuræ geometricas habent: sunt enim æquilatera vel triquetra, extensis lineis, aut rectis angulis, vel obliquis, isoscele vel isopleura, orthogonia quoque vel scalena. Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarum: *elephantus bellua*, aut *aper bestia*, *anser volans*.

Et mirmillo in armis subfidens, venator, Et latrans canis,
 quin & turris, Et cantharus, & alia hujusmodi innu-
 merabilium figurarum, qua & alius alio scientius va-
 riegant. In hoc Burdegalenis loco, pro oscilla, oscula
 aut contracte oscula legendum volunt BRODEUS, SALMA-
 SIUS, SCRIVERIUS, sed rectum esse primum, affatim docet
 Graeca ipsius AUSONII per σωμάτιον interpretatio; neque
 enim aut ὁσομάχια, ὁσομάχιον, ὁσομάχιων, ὁσομάχιων,
 ὁσωμάτων nisi ex conjecturis sunt, aut ulla omnino, quod
 a CASAUBONO est ad SVETON. August. c. 83 l. 2 moni-
 tum, apud veteres fuerat ὁσομάχια. Pertinet vero hoc
 epigramma ENNODII de stomatio eburneo, itemque *locu-*
lus ille Arcbimedi⁹, de quo ita ATILIUS FORTUNATIA-
 NUS in Arte (b): *quatuordecim eboreas lamellas, quarum*
anguli varii sunt, in quadratam formam inclusas habet,
componentibus nobis aliter atque aliter, modo galeam,
modo sicam, alias columnam, alias navem figurat, &
innumerabiles efficit species; solebatque nobis pueris hic
loculus ad confirmandam memoriam plurimum prodesse;
 & MARIUS VICTORINUS in Artis Grammaticæ L. III (i):
e quatuordecim crustis eburneis, nunc quadratis, nunc
triangulis, nunc ex utraque specie varie figuratis &
velut quibusdam membris artis struendæ causa compo-
situs proditur; in illo præfinito ac determinato crusta-
rum numero, multiplici earundem varia specie, nunc
naves, nunc gladii, nunc arbuscula, & si qua alia, fi-
gurantur; nec forte minus hebeni illi loculi, ex quorum
tabellis, APULEJO in Apologia teste, Mercuriolum arti-
fix expedivit. Durius est, quod hoc a JOSEPHO SCALI-

GERO

b) Grammaticæ Latinæ Auctores antiqui, opera & studio HEL. PUR-
 SCHII, p. 2684 sq.

i) Ibidem p. 2547 sq.

GFRÖ trahantur versus VIRGILII 327:mus & locus PE-
TRONII c 34 de *larva argentea*, inter convivandi lauti-
tias a servo allata, sic aptata, ut *articuli ejus verte-*
bræque laxatæ in omnem partem verterentur, quam cum
super mensam semel iterumque abjecisset, *catenatio mo-*
bilis aliquot figuræ exprimebat; quod artificium ut haud
fere aliter interpretandum nos quidem censemus, quam
loricarum squamis hamisque consertatum & sic in partes
omnes flexibilem, ita nec potuit rudibus illis & rusticis
corticeis personis inesse.

II. Notiones ab ob vel obs & cillere profectæ.

1. *suspensus funis, in quo, interposita plerumque tabula, homines per aëra buc illuc vibrantur, fune pendula ses-*
fio, Germ. Schaukel, Svet. gunga, Gr. άιώρα. Hanc
significationem voci vindicant & requens & derivatarum,
pariterque illa Gloslographi MS. ad Georgicorum VIR-
GILII l:m: *instituerunt arboribus laqueos pensiles inliga-*
re, in quibus se buc illuc ferentur (in quibus buc iux-
ferentur vel in quibus se buc illuc ferrent), quos la-
queos oscilla vocaverunt, quæ verba excitavit MUNCKE-
RUS ad HYGINI tab. 130; & denique hæc Scholia stæ ad
GERMANICUM: ex quo factum est, ut oscillo jactarentur
homines.
2. metonymice, *oscillandi actus, oscillatio, αιώνοις*: &
hinc, auctore PAULLO apud FESTUM, *festa in honorem*
Bacchi, in quibus homines se per funem jactant, aut
verius festus oscillationis dies ad expiandam Icarii &
Erigones mortem Athenis institutus, quod sollempne,
HESYCHIO (in voce αιώρα & αλητίς) & HYGINO (l. c.
& Poëtic. Astronom. L. II. c. 4) testibus, primum Ale-
tidis, deinde Αιώρας, nomine venit.

3. in

3. in universum & translate, *res quævis pendula & libramenti* cujusdam momento innixa, ut cum mundum ex axe suo suspensum *universitatis oscillum* (Libro de *Animæ*), & arietem muralem *oscillum penduli impetus* (de *Pallio c. 1*) appellat **TERTULLIANUS**; et si dubium in posteriore illo loco videri queat, utrum is oscillandi notionem an oris arietini magis respexerit.
4. metonymice ex 3:tia, *libratio & reciproca jactatio*, etiam extra oscillationis lufum: quem quidem sensum alteri illi **TERTULLIANI** loco tribuendum censem **GESNERUS**, **SCHELLER** & alii.

Non est in tanta vocabuli homonymia nimis mirum, in multa atque varia sententiarum divertia abiisse loci Virgiliani interpretes. Imagines plurimi cogitant, ἀνώγεις haud pauci, sed multis tamen modis discrepantes inter se utriusque: quam pugnam antequam dirimere tentemus, præmonuisse nonnulla haud videbitur inutile.

Tetigimus jam festum illud Aletidos s. ἀνώγεις, quod in honorem Icarii & Erigones Athenæ veteres quotannis celebrabant: quantum vero id ipsum cum Baccho ejusque cultu habuerit commercii, vel ex Græcis apud **HYGINUM** fabulis satis liquido appetet. Narratur namque Bacchus, cum, ut suorum fructuum præstantiam & svavitatem mortalibus ostenderet, inviseret Græciam, hospitioque ab Icario ejusque filia Erigone exciperetur perquam liberali, deditis ipsi vinum & vitem & uvam, jussisque ut in reliquas terras propagarent; Icarium mandata executurum in Atticam abiisse, & divini muneric participes fecisse pastores, at ab his largo nimis potu inebriatis, & venenum sibi datum suspicantibus fuisse occisum; piamente Erigonem, atrocitate rei commotam & luctu victimam, necasse semet ipsam suspendio; quæ cum precata
mo-

moriens fuisset, ut eodem leto Atheniensium filiæ afficerentur, iratum Bacchum his tantum insinuasse vitæ tedium, ut gutturibus laqueo circumligatis permultæ, & sine idonea causa, eriperent fibi animam; tumque Athenienses, consulto Apollinis oraculo de ulciscenda patris morte placandaque filiæ ira commonitos, supplicium de pastoribus sumfisse, &, quod se suspendisset Erigone, instituisse uti interposita tabula pendentes funibus se jactarent in eundem modum, ut qui pendens vento movetur. Jam vero neque obliviscendum est, fuisse Bacchi religionem ab antiquissimis inde temporibus mysteriis plenam; in his magni fuisse honoris vannum illam mysticam (λαμπρὸν, λακυον, λεῖνον, νιζην) — a qua etiam is Διονύσιος appellabatur — ideo, quod credebantur Liberi patris sacra ad purgationem animæ pertinere, Et sic homines ejus mysteriis purgari, sicut vannis frumenta purgantur, & quia purgatio omnis aut per aquam fieret, aut per ignem, aut per aërem, in quo ventilari erat in sacris Liberi (k); atque ipsius Semelles, quæ διθυράμβογενεῖ deo prima fuerat mater, a nonnullis (l) in notione concuttiendorum membrorum (ἀπὸ τῆς σελεύτης μέλη) quæri etymon: quæ omnia satis docent, in cærimoniis Bacchi sacra respicientibus haud nimis dissentire eos, qui ἀιώρας, ab iis, qui imagines Baccho suspensas VIRGILIO cogitatas putant, in primis cum Græcorum illa ἀιώρα, ἀιωρεῖσθαι, ἀιώρησις &c. non de oscillis tantum & oscillantibus, sed & de suspedio quoque & quavis etiam inanimatarum rerum

k) SERVIUS ad VIRGIL. Georg. L. I. v. 166 & L. II. v. 389. Cfr. Æn. L. VI. v. 740 sqq. Videbatur etiam coelum posse adiri per oscillationem; FESTUS.

l) Ut a NATALI COMITE l. c. p. 499. Den jungen Bacchus reift der Donnergott aus der Mutter Schoose, und verbirgt ihn, bis zur Zeit der Geburt, in seine eigene Hütte: das Sterbliche wird zerstört, ehe das Unsterbliche hervorgeht, C. P. MORITZ Götterlehre, Berlin 1804 p. 128.

serum per sublimia fluctuatione, immo forte, similiter atque oscillum, de ipsa re (b. l. imagine) pendula dicantur, PAULUSQUE FESTI de institutis in Bacchi quoque honorem per iunes jactationibus loquatur.

In hac jam, discrepantium quidem, sed quodammodo saltem conciliandarum opinionum haud nimis remota affinitate mirandum porro non est, in unam conflari a nonnullis cœpisce duplēcē & vocis etymologiam & Virgiliani versus interpretationem. Traditum a CORNIFICIO (m) vidimus, fuisse verecundiæ ergo oscillantibus svtum ut ora celarent personis; cuius tamen pudoris causa non tam inde répetenda videtur, quod ridicula multa aut parum decora, immo turpia, per festorum licentiam dicerentur, cum potius illa ipsa corticibus cavata (VIRGIL, v. 387) inque pejus efficta ora id maxime spectasse videantur, ut fierent ludorum actores magis etiam ridiculi, quam inde, quod morte suspendio aut jacto in præceps corpore quæsita, cum quarum utraque, & illa potissimum penduli cadaveris jactatione, multum similitudinis habere videbantur alternæ oscillantium vibrationes & κυβισματα, nihil putaretur deformius (n). Legitur & apud SERVIUM, placari quidem Athenis

B

cœ-

m) Apud FESTUM, narrantem porro ex eodem Auctore, oscillationis Romanis, atque in Latinis (ut TURNEBUS putat) Feriis svtæ, eam fuisse causam, quod, cum rex LATINUS in prælio adversus MEZENTIUM Cæritum regem nusquam apparuisset, illum, quamvis Jovem factum Latiarem judicatum, non in terris solum, sed etiam per aëra, a liberis servisque requiri voluiscent; verum & cum laqueo se suspendisse, auctor est Glosographus ille supra pag. 6 laudatus.

n) VIRGIL. Aen. L. XII. v. 603 (ad quem locum VARRO apud SERVIUM, suspendiosis, quibus justa fieri fas non sit, suspensis oscillis, veluti per imitationem mortis, parentari), 805. SIL. ITAL. L. I. v. 165 sqq. SENECA. Troad. v. 1108 sqq. TAGIT. Annal. L. VI. c. 49.

cœpisle Icarii atque Erigones manes viventium hominum oscillationibus, sed cum inde plerique caderent, inventum esse, ut formas vel personas ad oris sui similitudinem facerent, & eas pro se suspensas moverent; quam in sententiam ita conspirat l. c. LACTANTIUS, ut dicat, ad expiandam extinctam, ora in humanam speciem ipsi formata fuisse in ejusdem generis arbore, qua illa pependerat, suspensa, itaque Anglicus Maroniani carminis interpres THOMAS MAY, ut imagines intelligens in oscillantium puellarum vicem substitutas, sensum loci ita exprimat:

*And virgin's statues on the lofty pine
Did hang.*

Annumerari his potest & JUNIUS ille PHILARGYRIUS, qui, indicato, videri sibi VIRGILIIUM opinionem illorum secutum, qui in honorem Liberi patris putant oscilla suspendi, quod ejus sit pendulus fructus, oscilla dicit appellata, sive quoniam capita & ora hostiarum in summis perticis figebantur, sive quia hunc lusum Osci dicuntur frequenter exercuisse & per Italiam sparsisse. Praevalet igitur, ubique fere, & regnat, ac jure quidem, non ἀιώρας, sed imaguncularum notio; nec praeter Gloslographum jam bis nominatum, TURNEBUM (o), G. J. VOSSIUM (p), SALMASIUM (q), JOSEPHUM SCALIGERUM (r),

&

o) L. c. & L. VII. c. 20.

p) De origine ac progressu Idolatriæ L. II. c. 14. p. 380. Cfr. Ejusdem Etymologicon Lingvæ Latinæ in voce *Oscillum*.

q) Ad TERTULLIANUM de Pallio c. 1.

r) In Lectionibus Ausonianis II. 26; sed addit & ille, svevisse quoniam in ἀιώρας & jactationibus ludicris larvas & προσωπεῖα a rusticis ori apponi, ut esent magis ridiculi. Sit ita sane: nec inde tamen sequitur, oscilla (v. 389) & ἀιώρας idem esse, sed potius, cum larvæ illæ horrendæ ludentium fuerint, oscillis alias & alienum effigies indicari,

& Anonymum quendam Anglum (s), ullum novimus, qui soli pensilium illarum & fluxarum sedium ideæ adhærere hoc quidem loco maluerit. At sunt & alia, quæ in simulacrorum notione manendum esse svadeant, &, quod vel cum versibus 390—392 optime consentire existimamus, in Bacchi simulacris.

Non defuerunt sane, patetque id vel ex allatis CORNIFI-
CI, LACTANTII, SERVII, PHILARGYRII & MAYII interpreta-
tionibus, qui alia intelligi mallent, nec raro ea Erigones
quam Liberi patris cultui propiora. Ab his DELRIO, de
mortuorum agi putans simulacris, haud multum ab ludere vi-
detur; cum contra GRIMOALDI sententia, quæ SERVII jam
tempore nonnullorum fuerat, dicentium *oscilla membra esse*
virilia de floribus facta, quæ suspendebantur per interco-
lumnia, ita ut in ea homines, acceptis clavis personis, im-
pingerent & ea ore cillerent, i. e. moverent, ad risum po-
pulo commovendum, phallica Bacchi sacra respiciat, nec sit, si
de oscillis (quippe quorum plura fuisse videntur genera, &
in his etiam obscena) in universum queratur, per omnia im-
probabilis. Neque vero vel ii, qui h. l. integras sed alias
quam Bacchi cogitant imagunculas, reapse a Bacchi & Bacchi-
corum cogitatione recedunt omnes, cum in gemmis dei hujus
sacra aut comites repræsentantibus saepe conspiciantur parvæ
effigies homunculi binas tibias inflantis, quas vera esse VIR-
GILII oscilla demonstrare annis est LIPPERT (t), aut Fauni
cujusdam (u), aut denique Genii Baccho appositi, Acrati (v).

B 2

Com.

s) A prima nominis littera appellatur is MARTYN Mr. E, locumque Virgilianum ita reddidisse legitur:

They ride on swings suspended in the wind.

t) Loco citato; cfr. n. 429 p. 179. n. 493 p. 191.

u) Ibid. n. 390. p. 165.

v) Ibid. n. 400 p. 171. n. 944 p. 321 sq. n. 947 p. 323. Cfr.
PAUSAN, Ἐλλάδος Περιηγησ. L. I. c. 2.

Comparet autem in iisdem interdum & Bacchi ipsius imago, eaque quamvis integra, non justæ tamen staturæ (x): quæ igitur ejusdem effingendi ratio an in oscillis a MARONE memoratis obtinuisse putanda sit, jam inquireti jubet institutæ disputationis ordo.

In assumendas h. l. Bacchi aut integras aut saltem collo tenus expressas imagines quod non sit ab omnibus consensum, VIRGILIUS ipse effecit maxime, obscurius dicendo, non Bacchi (*tuas, tui*), sed Baccho (*tibi*, quod tamen eodem recidere potest, suspensa fuisse oscilla. Nihilo minus Bacchum plerique cogitant, & quidem integrum NATALIS COMES, DRYDEN, TRAPP, RUÆUS (DE LA RUE), & alii, dimidiatum aut dimidiato minorem, post PAULLUM ALEX. MAFFEI (y) Italum, & JOH. SPENCE (z) Anglum, in primis HEYNE, cum contra multi, & in his SCHELLERUS, ambiguam secuti ipsius VIRGILII rationem, intelligi quidem Bacchum velint, sed de ejusdem forma nihil definiant. Et sane ne nos quidem diffitemur, relinquere hoc in medio haud incommode posse, cum sive totum sive toto minus propositum fuerit Dei simulacrum, id quod sperabant agricolæ futurum, ut nempe quoconque pendulus ille honestam faciem converteret, summa completerentur

&

x) LIPPERT n. 433 p. 179. n. 950 p. 324.

y) DOMEN. DE Rossi Gemme antiche figurate, colle sposizioni del Cav. P. A. MAFFEI, T. III. Tab. 64, unde gemmam, arbore & per hujus ramos pendulis quatuor pulchra facie capitibus insignem, repetiit EMAN. a SCHELSTRATE ad VIRGILII a se editi (Londin. 1750) T. I. p. 57, Tab. XII. fig. 4.

z) Polymetis, or an Enquiry concerning the agreement between the works of the Roman Poets and the remains of the ancient Artists, Pl. XII. fig. 2. Opus hocce, ab HEYNIO laudatum, ipsi non videntur, sed suspicamur gemmam ibi exhibitam eandem esse, quam depictam ante litterat MAFFEI.

& vineæ & valles & saltus & omnis ager ubertate, æque esset effœtu aut facile aut difficile; sed deficientibus exemplis integrarum ex arborum ramis pendentium Bacchi icuncularum, & contra una saltem exstante gemma, qua proponuntur illius tantum capita pensilia, non possumus non huic tantum tribuere, ut Heynianæ interpretationi & nostrum adjiciamus calculum. Fuisse vero facies istas & tota omnino capita nequam; ut adscititia illa ludentium ora, in pravitatem quandam distorta, sed *bonaſta* i. e. pulchra, VIRGILIO ipso monente, fatis est apertum.

Hæc meditantes aliquando, & tractandæ olim rei sensim feponentes subsidia, incidimus forte in breve Germani cujusdam ROTH scriptum de festa atque anniversaria S. URBANE transvectione, Norimbergæ a priscis inde temporibus ad Sæculi XVI:ii finem & ultra celebrari solita; quod ex, Libello Auctoris illius sic dicto Portabili Norimbergensi (*Nürnbergisches Taschenbuch auf das Jahr 1812*), Antiquariæ Iuæ Ephemeridi *Idunna und Hermode* inseruit Cl. Vir F. D. GRÄTER. Narratur ibi Sanctus ille Franconiae incolis idem fuisse, quod Bacchus Græcis, & hinc a Norimbergensibus vini vendendi præconibus equo circumvehi per urbem quotannis svevisse cum magno insequente comitatu, cuius in numero memorabiles erant præsertim vir *pini* ramum gestans *parvis speculis* & varii generis vitris onussum, atque femina corbem portans, pariter *speculis* aliisque utensilibus vitreis refertam, e qua is plura aut vendebat aut pueris gratuito dispensabat. Habuit hic mos, in quo tamen vera nulla adfuerunt *oscilla*, id saltem cum Latinorum *oscillis* commune, quod intendo in specula, immo in vitra, mox repercuti conspicentur imagines, quodque ut ibi icunculæ, ita hic iconum & icun-

icuncularum umbræ, specula, e pinu (a) penderent. Neque tanta est locorum distantia, quin potuerint, cum Vitium cultura, etiam vinitorum mores & ludicra e Latio ad Rhætos, Vindelicos & Hermunduros migrare, et si dein, pro vario cuiusvis gentis ingenio & mutationibus per illatum christianissimum inductis, aliam sensim atque aliam induerint formam. Sed totum ROTHII & GRÄTERI locum, utpote pluribus Bacchicorum & otiorum & negotiorum partibus illustrandis inferuentem, infra dabimus (b).

a) Legunt quidem apud VIRGILIJM v. 389 nonnulli non pinu, sed querca, ut TURNEBUS Advers. L. VII. c. 20 (at idem L. XX. c. 24 pinu), MARTINIUS (ex Jos. SCALIGERO) Lexic. Philolog. voc. oscillum, VOSSIUS ll. cc. & forte alii, sed plurimi pinu, in qua etiam fenum suspendisse prohibetur a LACTANTIO Erigone. De cetero ambae arbores Baccho sacrae erant; cfr. NATAL. COM. p. 480. LIPPERT n. 360 p. 152. n. 392 p. 167.

b) Der heilige Urbanus war in Frankenland, was in Griechenland der Bacchus war. In Nürnberg wurde in den früheren Jahrhunderten alle Jahre, bis in das 17:te Jahrhundert, von den Männern, welche den verkäuflichen Wein in den Strassen ausschrien, das Bild des heiligen Urbans herumgetragen. Ein Weinausrufer, der den heil. Urban vorstellte, ritt auf einem dünnen und mageren Sshimmel (en Sileni asinum!), in einem linnenen roth bemahlten Kleide, welches mit Narrenkappen und mit vielen Federn von mancherley Farben bestreut war, in der Stadt herum, und hielt vor jeder Weinschenke still, wo ihm und seinen Begleitern ein Trunk Weins und ein Geschenk an Geld gereicht wurde. Der Zug bey dieser Volkslustbarkeit geschah in falgender Ordnung. Voran gieng ein Stadtmeier, nach welchem die Musikanten kamen mit Sackpfeifen und Schallmeien. Hierauf kam ein Mann in einem rothen Rocke, und mit einem runden Huthe auf dem Haupte. Er trug einen Zweig von einem Fichtenbaum, der mit Spiegelchen und andern Gläschen behangen war. Nun kam Urban selbst, der auf seinem Schimmel, gleich einem Taumelnden, hind und her wankte, und bald auf diese, bald auf jene Seite ritt. Von Zeit zu Zeit rief er, wie ein Betrunkenen: "Zuchhei" aus. Ihm zur Seite trug ein Mann einen silbernen Becher, woraus der Urban öfters trank. Zur andern Seite

nebem ihm ging eine Weibsperson mit einem Korbe mit Spiegelchen und andern gläsernen Waaren, die er theils verkaufte, theils unter die Kinder auswarf. Neben ihm ging auch der Eigenthümer des Rosses, welcher demselben von Zeit zu Zeit ein Büschel Heu zu fressen gab. Hinter dem Urban gingen zwey Männer in rothen Röcken und mit rothen Hüthen. Jeder trug an einem Rohre über der Achsel eine grosse Flasche, worein sie den Wein gossen, mit welchem ihnen die Wirthe ein Geschenk machten. Eine grosse Menge Volks lief mit dem Zuge, und schrie: "Urban, du mußt in den Trog". Die Ursache dieses Zurufs ist diese: wenn es an dem Tag, da der Urban herumzog, regnete, so wurde derselbe Abends in einen Wassertrog, gegen der Kirche zu St. Lorenz über, geworfen, weil man den Aberglauben hatte, dass es, wenn es an diesem Tage nicht regnet, ein gutes Weinjahr und ein reicher Herbst werden würde. Diese Volkslustbarkeit endigte sich mit einem Gastmahle. Haftenus ROTH; sed addemus etiam notas hujus narrationi a Cl. HEINZE subscriptas: Diese Spiegelchen, womit auch der Fichtenbaum behangen war, hatten doch wohl eine symbolische Bedeutung! und welche? — Die rothen Röcke scheinen die Uniform der Uebansgesellschaft und der Kelterer gewesen zu seyn: denn schon in der Bibel, ich weiss nur nicht gleich wo (locus est JESAI, LXIII. 1 — 3), kommt vor: "Wer ist der, so in rothen Kleidern daher kommt, wie ein Keltertreter?" Idunna und Hermode, eine Alterthumszeitung herausgegeben von GRÄTER, I^r Jahrg. 1812 N:o 22 p. 87.

